

Senyor alcalde, regidors i regidores, autoritats, mestres i exalumnes, senyores i senyors

M'han de permetre només unes paraules per agrair que m'hagin convidat a parlar en aquest acte. Un és un pèssim tortosí, que fa 25 anys que no viu al seu poble. I veure's parlant davant de vostès, en un acte de la rellevància que té aquest, l'omple de satisfacció. També d'una certa mala consciència que, si la noten, espero sabran disculpar.

I ara anem al que toca. Quan em van “col·locar” aquest discursset, em van demanar que parlés de la història de la Mercè i del seu present i del seu futur, tot relligant-ho a través de les noves tecnologies i del moviment dels exalumnes. Valent encàrrec! Sobretot si coses que donen per escriure llibres sencers, s'han de resumir en uns minuts.

Per això, al final, he mirat de vestir dignament aquesta dificultat amb tres o quatre idees, que no són res de l'altre dijous, però que es mereixen l'honor de compartir-les amb vostès.

Començarem amb un comentari sobre l'acte que estem celebrant.

El que avui reconeixem no és un nombre determinat d'anys (que ni tan sols seria rodó). No destaquem tampoc que els exalumnes organitzéssim una festassa aviat farà dos anys, per molta repercussió social que tingués aquell gran dia, que en va tenir i molta. Ens equivocaríem si penséssim això.

En la meva opinió, si alguna cosa mereix de veritat l'homenatge de la ciutat és una trajectòria de molta i bona feina. Una trajectòria al servei de les persones, garantint al llarg dels anys a milers de famílies el que avui, en llenguatge políticament correcte, anomenem igualtat d'oportunitats.

I una feina que si algun mèrit afegit té és el d'haver-se fet amb una històrica precarietat de mitjans materials. Una precarietat que, en alguns èpoques, ha estat comú a tot el sistema educatiu. En altres èpoques, simplement no, com sabem tots els que hem estat alumnes de la Mercè. El renom d'escola dels pobres, que no sempre se'ns ha atribuït de bona fe, de vegades ha estat merament descriptiu.

Però afortunadament, la precaritat material s'ha vist sempre compensada per un capital humà excepcional. El format per uns mestres d'una qualitat professional i humana manifestament per damunt de la mitjana. No diré cap nom, perquè expressaria preferències personals i perquè els oblits o la injustícia serien notoris. Però cada exalumne de la Mercè pot posar-se la mà al cor, o simplement raonar sense apassionament, i preguntar-se si ha trobat mestres millors que a la Mercè. La resposta és lliure i cadascú pensarà el que voldrà. Per a mi no hi ha dubtes. No he trobat enlloc mestres com els de la Mercè.

Aquella Mercè precària, però tan ben equipada humanament, ha estat feliçment superada en molts aspectes. Però l'experiència històrica ens il·lumina sobre la segona cosa que els voldria expicar. Com les noves tecnologies, en particular l'Internet que denominem 2.0, o xarxes socials, permeten fer el màxim amb el mínim. Moltes coses amb molt poc.

No és qüestió de fer-nos propaganda, ni d'escombrar cap a casa, però el bloc dels exalumnes de la Mercè és un exemple

molt apropiat. Si no el coneixen, els recomano que el visitin, perquè ajuda a entendre el que jo aquí no sabré explicar del tot.

El bloc es va crear el 5 d'abril de 2008 i va camí de les 340.000 visites. És un bloc cooperatiu o col·laboratiu, és a dir un bloc que escriuen diferents persones, no una de sola. Com és lògic, té temporades, però ha arribat a tenir 80 autors simultanis. Ha estat un fenomen digital sorprenent, si considerem la base, relativament escassa: una comunitat petita, en un territori on l'escletxa digital és elevada i amb un públic objectiu, si més no inicialment, d'analfabets digitals.

Però hi ha hagut dies que el bloc tenia més visitants que oients algunes emissores nacionals de ràdio. Evidentment, no es poden comparar peres amb préssecs, però els números són suggerents.

Només un exemple: quan la sequera de principis de 2008, que segurament tots vostès recordaran, estava en el seu punt àlgid, el bloc dels exalumnes de la Mercè tenia cinc vegades més visites que el de la Plataforma en Defensa de l'Ebre.

Això no vol dir res més que la mobilització contra els transvasaments té sortida per altres canals, com el carrer, les assemblees, les manifestacions...

Però també ens indica com un bola de neu pot arribar a fer-se'n de grossa a Internet. De vegades, per on menys t'ho esperes.

La pregunta òbvia és quin és el secret. I el secret és que no hi ha secret. La resposta és només que una cosa així pugui fer-se. És a dir, que pugui fer-se sense que costi diners (bé, això de moment) i sobretot d'una forma tan senzilla que desenes d'analfabets digitals s'han pogut tirar de cap a la piscina d'Internet.

I no ho han fet per xatejar, enviar correus o comprar-se un bitllet d'avió. Sinó per penjar continguts. Per escriure textos o per buscar i publicar fotos. Han deixat de ser espectadors passius d'Internet, o actors amb molt poc paper, per ser persones que fan sentir la seva veu a la xarxa i que comparteixen, amb qui vulgui compartir-ho, el que pensen, el que senten o simplement el que tenen ganes de dir.

Veient com ha sortit el bloc, i atés també el perfil de la major part de participants, segurament hi ha influït molt la nostàlgia. Però que no era només nostàlgia ho demostren les diferents criatures digitals (blocs, grups de facebook...) que han anat naixent a partir d'aquesta experiència.

I una consideració important sobre les boles de neu. Sovint escoltem que a Internet es fan grans amb molta facilitat. És veritat, però les boles de neu sempre s'han fet grans quan roden muntanya avall, amb Internet o sense. L'autèntica novetat és que clavar-li la primera puntada de peu a la neu està avui a l'abast de qualsevol de nosaltres.

Les xarxes socials, els blocs, el 2.0... signifiquen tenir un camp en el que podem relacionar-nos i compartir el coneixement, sense passar pels viaductes tradicionals de la informació. El coneixement ja no es distribueix necessàriament en vertical (de dalt a baix, per entendre'ns), sinó que pot fer-ho en horitzontal. En realitat, allò singular és que es comparteixi, no que es distribueixi.

No sempre s'aconsegueixen resultats com els del bloc dels exalumnes de la Mercè, és clar. No oblidem, però, que la importància de la cosa no està en la quantitat, sinó en què pugui fer-se.

Possiblement, vostès es preguntaran per a què serveixen tots aquests invents. Fan bonic, és veritat, però quina utilitat pràctica tenen?

La pròpia experiència digital dels exalumnes de la Mercè ens ho il·lustra. Ja no som simplement un grup de persones que recorden amb alegria la seva època escolar, o que de tant en tant es troben a dinar o a sopar.

El fruit de tot plegat ha estat la constitució d'una associació d'exalumnes, que, entre altres objectius, té el de donar suport directe a l'actual escola. Tothom que ha estat a una AMPA o a un consell escolar sap que, per molt ben equipat que estigui un centre, mai n'hi ha prou. Nosaltres, com a exalumnes, estarem en aquesta línia. I ho farem per un sentiment tan senzill com el de la gratitud.

Els ho diré d'una altra forma, més rotunda, perquè s'entengui bé. Les xarxes socials d'Internet no acaben les guerres ni resolen la fam al món, certament. Però a les persones amants de la pau i sensibles davant les injustícies ens permet organitzar-nos per a treballar en pro de tan nobles causes. Molt sovint, des d'una simple iniciativa individual que, no obstant, pot ser excepcionalment eficaç.

En tercer lloc, i per anar acabant, voldria dir-los un parell de coses sobre l'educació, que em semblen apropiades en un acte que honora a una escola.

No sé si ha de ser amb l'ajut de les noves tecnologies o no, però ens hem de fer mirar en quina situació tenim el sistema educatiu. Un sistema amb uns índexs de fracàs escolar que posen literalment els pèls de punta. Un 37%, segons les estimacions més serioses, que no són sempre les oficials.

Un de cada tres nois i noies no supera l'ensenyament obligatori. I això, amb ser greu, no és el més esgarrifós, encara que costi de creure. Per posar només un exemple, tenim nois i

noies que arriben a la Universitat fent unes faltes d'ortografia espantoses.

És més, la seva capacitat expositiva és d'una pobresa que fa feredat. Donya Montserrat Viladrich, a qui la inmensa majoria de vostès recordarà, ens va explicar una vegada que una persona es pot considerar més o menys culta si té un vocabulari d'unes 5.000 paraules. Avui, hi ha persones formades al nostre sistema educatiu que funcionen potser amb menys de 300.

No fan servir més enllà de mitja dotzena de verbs, entre ells el ser, l'estar i l'haver, que són verbs que venen de fàbrica, per dir-ho d'alguna forma. I els sinònims, per no parlar dels adverbis, just si saben el que són.

No és millor la situació dels continguts apresos. Encara que estigui de moda ensenyar a buscar i gestionar informació, cal una base mínima de continguts. Sense la qual, per cert, la recerca i gestió d'informació és molt menys eficaç.

El cas més fort que conec de fallida de coneixements és el d'una noia que fa primer de carrera i sap que Londres existeix, hi ha anat fins i tot, però no que sigui la capital d'Anglaterra. És un cas extrem, sí, però els casos extrems comencen a no ser tan infreqüents. Sort que estem parlant de persones que han passat l'ESO i fins i tot el Batxillerat.

Però no estem únicament davant d'un problema de passotisme o de desinterés. Aquest desastre, que ja frega la categoria de catàstrofe, és la conseqüència lògica de la falta d'inversió en educació.

És molt fàcil consolar-le pensant que, a fi de comptes, només estem un punt per sota dels principals països europeus pel que fa a inversió educativa en relació al Producte Interior Brut.

Abans de raonar que estem davant d'un miratge, cal dir que mesurar les coses en relació al PIB està molt bé, perquè permet determinar quin percentatge de la riquesa que crea un país es dedica a cadascuna d'aquestes coses.

Però com tota estadística, pot ser enganyosa. Cal anar també als pressupostos públics. I aquí, la que diuen que és la vuitena potència econòmica mundial, no resisteix la comparació. La mitjana europea de despesa per alumne i curs dobla amb escreix l'espanyola.

Potser per això, aquesta vuitena potència econòmica mundial no pot situar el seu sistema educatiu més que en el 24è lloc. No pot estar més clar.

Ara bé, que tinguem un pretés sistema educatiu de primera, amb una inversió de tercera regional, no treu que també tinguem un problema important de motivació dels nostres joves. Molts estudiants, sobretot a partir de l'adolescència, no senten com a seva l'escola, no els fa vibrar, els avorreix, la consideren com una molèstia obligada però perfectament prescindible.

I no és un fenomen exactament nou, però sí la intensitat que agafa en l'actualitat.

Un, tot i no ser mestre, no pot evitar preguntar-se què hauríem de fer per tombar aquesta situació. I es pregunta també si les noves tecnologies no podrien ser unes eficaces aliades.

Els joves d'ara no són com els d'abans. El salt que la societat ha fet en uns 10 anys és, en alguns aspectes sensibles, superior a l'efectuat en els dos segles anteriors. Els nostres fills i filles creixen pràcticament a la vegada que fenomens que estan canviant el món de dalt a baix.

I posats a continuar preguntant-me coses, em pregunto si som capaços d'entendre que els motiven coses diferents, que accedeixen a molta més informació que nosaltres o els nostres pares, i que ho fan per canals molt diferents.

Sospito que el sistema educatiu encara no ho ha detectat. I la ignorància és greu. Sento molt sovint a mestres queixar-se que els nois i noies no es comuniquen i estan aïllats. Però la veritat és que es comuniquen més que mai en cap moment de la història. Ara bé, una altra cosa és que entenguem, o acceptem, per quins canals ho fan.

A l'institut de la meva filla gran, que corre per aquí entre el públic, hi ha uns 700 alumnes. També hi ha 500 fotologs, una variant de bloc basat en fotografies que molts joves usen per expressar-se. És un format que els agrada, s'hi senten còmodes. 700 alumnes i 500 fotologs. Gairebé un per cap, ja veuen, i el sistema convençut que els estudiants que acull ni s'expressen ni es comuniquen.

A més a més, els nois i les noies estan donant usos nous a algunes eines digitals. El Messenger, per exemple, l'utilitzen, no per xatejar o per lligar, que suposo que també, sinó per consultar-se els deures i aclarir-se dubtes. La intensitat de l'intercanvi arriba en ocasions a bastir una comunitat educativa paral·lela. Estem segurs que això no és una oportunitat que caldria aprofitar?

Penso en un professor que em comentava que els joves no llegien (ves quina novetat) i que li tenien una especial mania a la poesia. És possible.

A algú, però, se li ha acudit organitzar a l'escola un concurs de poemes via missatges curts de mòbil? I no per substituir els

continguts de l'assignatura de Literatura, lògicament, però sí com a possible porta d'entrada.

Si el jovent actual valora més el que veu per la pantalla que la paraula impresa, no hauríem d'intentar entrar-li, si més no entrar-li, per la pantalla? No ho hauríem de provar, com a mínim?

És més, s'ha de dir una altra cosa sobre la motivació. I és que hi ha un munt d'exemples que donen testimonis que el mite de l'apatia de la joventut actual, és un mite essencialment fals.

N'hi ha prou que alguna cosa motivi els joves perquè s'hi aboquin, amb l'energia pròpia de l'edat i també, perquè no dir-ho, amb la capacitat de sumar i multiplicar d'Internet.

Crec que hauríem de pensar-hi. Enguany, s'ha posat en marxa a alguns centres una autodenominada escola 2.0. Els estudiants de secundària porten amunt i avall un miniordinador portàtil, que usen per estudiar i fer treballs. És un pas en la direcció correcta, però tímid, insuficient i improvisat.

El principal problema és que és un 2.0 fals. El coneixement es transmet com sempre, com els deia abans: en vertical, de dalt a baix. I jo no dic que no hagi de ser així, perquè ja no tinc edat ni sóc prou modern per imaginar-me una escola dirigida pels alumnes. Però també tinc clar que o als estudiants els fem partíceps de debó o no ens en sortirem.

Els errors que es cometen en matèries tan sensibles com l'educació triguen anys i anys a poder-se recuperar. Hi ha coses que ja no podem salvar, però encara som a temps de salvar-ne algunes i de començar de nou amb altres presupòsits.

Hauríem de tenir clar, que ens juguem el futur d'aquesta i de les properes generacions. Ens el juguem en el terreny de les noves tecnologies, però també en el de la inversió, com els deia al principi. Perquè sense recursos que la facin possible, la igualtat d'oportunitats acaba sent un enunciat buit.

I una última cosa, i important. Invertir en igualtat d'oportunitats no té sentit si al final no n'hi ha d'oportunitats. I en un territori

com aquest, en calen moltes d'oportunitats. Més encara, en un moment de crisi profunda com el present.

Avui segurament no toca aquest discurs, però tampoc seria normal estar alegrement de festa amb la què està caient fora.

Els polítics aquí presents, que poden fer molt o més del que sembla per arreglar-ho, que hi pensin.

També nosaltres, els que en movem en l'anomenada societat civil. Tothom ha de posar l'espatlla. També els que som d'aquí i no hi vivim. Ni que sigui per la mala consciència que els deia al principi, hem de començar a mirar què és el que hem buscat fora i que podríem trobar aquí. I sobretot hauríem de mirar com podríem ajudar a fer que tals coses estiguessin aquí i fossin normals.

Ens ho hem de pensar, sí.

Moltes gràcies.